

КОНТЕКСТУАЛНИ ПРИСТУП. У основи сваки приступ библијском тексту је контекстуалан, тако да су синтагме контекстуална теологија или контекстуални приступ таутолошког карактера. Контекстуалност се може дефинисати као конститутивни елемент настанка богословског исказа, а такође и разумевања Писма од стране читалаца који су условљени сопственим контекстом. Читалац приступа тексту са извесним предразумевањем, које је условљено његовим интелектуалним, културолошким и психолошким профилем. Контекстуалност као теолошко-херменеутички феномен видљива је већ у фази настанка библијских списа. Тако је нпр. однос према цару Давиду различит у девтерономистичкој историји у односу на 1/2Дн. Различит је био однос предизгнанских и послеизгнанских пророка према социјално угроженим, култу, итд. Таква контекстуалност видљива је нарочито код еванђелиста. Читава концепција двојице еванђелиста, иако је грађа слична, теолошки је профилисана њиховим приступом, односно контекстом у којем су састављали Еванђеља. Матеј се обраћао јудео-хришћанској заједници, стога код њега постоје бројна навођења старозаветних пророштава, Беседа на гори, родослов до праоца Авраама и сл. Лука се обраћао хришћанима из многобоштва, па отуд праотац Адам, прича о милостивом Самарјанину, разбојнику који се каје итд.

Егзегетска и теолошка контекстуалност видљива је и у патристичкој епохи, што се види на основу отачких коментара. Као добар пример могу да послуже егзегетски осврти на пророка Јону у форми догматских расправа (Иринеј Лионски, Методије Олимпски), беседа (Кирил Јерусалимски, Јован Златоуст), коментара (Теодор Мопсуестијски, Теодорит Кирски, Кирил Јерусалимски, Јероним) и аскетских одговора (Максим Исповедник). Свако од отаца је наглашавао неки аспект текста, што је било условљено контекстом из којег је промишљао. Контекстуалност је присутна и у погледу егзегетске методе. Рани александријски богослови Писмо тумачили су алегоријски, што је условљено ширим теолошким и културолошким контекстом. У аскетским круговима Писму се приступало у складу са монашко-аскетском праксом и идеалима пустиње. Нарочито је упадљиво када се упореде егзегетски приступи грчких отаца са сиријским. Василије Велики тумачи Шестоднев ослањајући се на философска и научна сазнања јелинског света. С друге стране, Јефрем Сирин је препевавао библијске текстове у духу сопствене традиције.

↓ Теологија

↓ Читалац

↓ Предразумевање

↓ Херменеутика

↑ Контекст

↑ Еванђеље

↓ Пророчка књижевност

↑ Коментар

↑ Догма

↓ Текст

↓ Методе

↑ Алегореза

↑ Аскетско-монашки приступ

↓ Мемра

↓ Мадраша

Феномен контекстуалног приступа нарочито је дошао до изражаја у савременој библијској егзегези. Томе је допринела чињеница да се хришћанство раширило планетом, као и пост-модернистички сензибилитет. Контекстуални приступ је нарочито особен код синхроног читања текста, где је наглашена улога читаоца. Неки од савремених приступа изазвани су социјалним положајем одређених националних и класних скупи-на или полова: теологија ослобођења, феминистички приступ. Тако се приступ библијском тексту разликује код угрожених заједница у тзв. земљама трећег света од приступа становника богатих и социјално уређених скандинавских земаља. Приповест о Изласку из Египта или пророчки покрет другачије се чита и разумева код социјално угрожених људи него код оних код којих такви проблеми не постоје. Као добар пример може да послужи прича о милостивом Самарјанину (Лк 10 28-37). Разумевање приповести у нашем, европском контексту логично подразумева поистовећење читаоца са милостивим Самарјанином, са позивом на његово милосрђе. Међутим, у другим деловима света или код страдалника идентификација се дешава на линији страдалник – страдалник. Милостиви Самарјанин је ту издавитељ, извор наде да ће се неко појавити и донети избављење. Тај текст је истовремено критика клерикализма и верског формализма. Условљен контекстом, Ориген је овај текст тумачио у алегоријском смислу. За њега је страдалник први човек – Адам; свештеник и левит су Закон и пророци, који не могу да спасу човека; милостиви Самарјанин је Христос, гостионица је Црква итд. (*Hom. Luc.* 34). Добар пример контекстуалне егзегезе може се видети у катенама.

Примери савременог контекстуалног приступа добро се виде у *Global Bible Commentary*, збирци која представља коментаре на библијске текстове, чија се специфичност састоји у томе да појединачни аутори са свих делова планете нуде сопствено, контекстуално тумачење одређеног библијског текста. Иако је сваки приступ тексту контекстуалан, понекада тумаче то одведе предалеко. То се види нпр. код екстремног феминистичког приступа или тврдог догматског тумачења. Раније је то била пре-терана алегореза. Због тога је Писмо потребно изучавати у његовом сопственом историјско-теолошком контексту, што је био уобичајен егзегетски поступак још од времена црквених отаца.

ЛИТЕРАТУРА: D. Patte (прр), *Global Bible Commentary*, Nashville 2004; А. Роповић, *Načela i metode za tumačenje Biblije*, Zagreb 2005; Р. Кубат, *Трајовима Писма II: Сивари Савез – рецеиција и конијексии* (ББГ 4), Београд 2015.

↑ Егзегеза

↓ Постмодернизам

↓ Текст

↓ Креативни
одговор читаоца↓ Теологија
ослобођења↓ Феминистички
приступ

↓ Смисао

↑ Катене

↑ Аутор

↑ Догма

↑ Историјско-критичка
метода↑ Историјско-
граматичка егзегеза